

KÜKITA KOGUDUS

Kükita (ven Кикита) küla asub Tartu maakonnas Kasepää vallas. Kükital asub pomoorlaste kogudus.

XVIII sajandi alguses said üheksa vene talupoega Laius-Tähkvere mõisalt rendiks maad. Arvatakse, et küla esialgne nimi oli Nikitovka, mis oli pandud selle asutaja, Ivan Nikitini järgi, kes põgenes siia tagakiusamise eest koos ühega bojaaridest Morozovitest. 14. septembril 1740. a õnnistati sisse nende ehitatud palvemaja. Palvemajja toodi neli kirikukella, vajalikud kirikuriistad ja jumalateenistusraamatud. XIX sajandi alguses oli kirikuõpetajaks isa Ioann. 1812. aasta sõja ajal külastasid Kükita palvemaja vanausulised kasakad. Jumalateenistust viis läbi nendega koos reisinud kirikuõpetaja isa Mihhail, kasakad laulsid ise kooripealsel. Enne ärasõitu annetasid nad Kükita palvelale mitmeid väärtuslikke esemeid. 1833. aastaks oli Kükita koguduse hingekirjas ühtekokku 397 vanausulist: 322 eri seisustest inimest ning 75 pärisorjast talupoega.

1830. aastate alguses, mil Kükita kirikuõpetaja oli Riia alluvusse kuuluv Ignati Trifonov, hakati Kükita vanausuliste kogukonda taga kiusama. 1832. aastal rekvireeris komisjon, mille koosseisu kuulusid riigiametnikud, Dorpati kirikuõpetaja juuresolekul kirikuraamatud, ikoonid, kirikuriistad ja suure kirikukella. Võõrandatud esemed saadeti Alatskivi mõisasse. Vaid mõisniku sekkumine aitas tagasi tuua osa konfiskeeritud varast. 1837. aastal pitseriti Kükita palvemaja kinni, sellesse jäi hoiule mitu suurt kirstu ikoonidega. Kükita vanausulised esitasid korduvalt võimudele palveid avada palvemaja ning tagastada kirikuriistad, raamatud ja ikoonid. Ent vastavalt Siseasjade Ministeeriumi 1846. aasta 8. jaanuari korraldusele palvemaja demonteeriti ning ikoonid ja kirikuraamatud anti üle Mustvee küla ühisusu kirikule. Kaks Alatskivi mõisas hoiul olnud kirikukella anti üle Tartumaa praostile. Viimane käskis anda kellad üle uutele eestlastest õigeusklike kogudustele, mitmeaastaste läbirääkimiste järel viidi kirikukellad Mustvee ühisusu kirikusse.

1851. aastal hakkasid Kükita vanausuliste kogukonnas uuesti toimuma koosolekud. 1863. aastal kukkus vana palvemaja kokku ning järgmisel aastal hakkasid Kükita küla elanikud taotlema uue palvela ehitamist. Neil õnnestuski saada uue palvemaja ehitamiseks luba, kuid sellel ei tohtinud olla mitte mingisuguseid tunnusmärke. Ehitusmaterjali kinkis kogudusele Raadi mõisnik Carl Eduard von Liphardt, maatüki, millele rajati palvela, annetas koguduse liige Pjotr Iljitš Amelkin. Koguduse liikmete endi jõududega ehitatud palvemaja õnnistati sisse 24. juunil 1865. a; kirikuõpetajaks sai M. Mõznikov. 1882. aastal ehitati palvemaja kõrgemaks, 1902. aastal kaunistati selle sisemus. Raja külas elanud Gavriil Frolovi õpilane Filipp Andrejevitš Mõznikov maalis ikonostaasi kaks ülemist rida. 1908. aastal restaureeris osa vanadest ikoonidest Jurjevi ikoonimaalija Dementi Nikiforovitš Poljakov. Kükita kirikuõpetajateks olid XIX sajandi lõpus – XX sajandi alguses lisaks juba mainitud M. Mõznikovile Ivan Harlampijevitš Bondarev (1884-1886), Trofim Lavrentjevitš Banštšikov, Stefan Afanasjevitš Karamnov (1886-1888), Ivan Kuzmitš Larin (1888-1889), Ivan Harlampijevitš Bondarev (1890), Jakov Gavriilovitš Krasovski (1890-1898), Daniil Sergejevi tš Žirnov (1898-1919). Vastavalt 1910.-1916. aastate aruannetele ületas koguduse liikmete arv 700 inimese.

Pärast Oktoobrirevolutsiooni registreeriti ametlikult Kükita vanausuliste kogudus (1926. a), see kuulus ka Eestimaa Vanausuliste Koguduste Liitu. Registreerimise ajaks kuulus kogudusse 791 inimest (152 perekonda). Kirikuõpetajad olid Grigori Gavriilovitš Glubokov (1919-1929) ja Ossip Ivanov. 1937. aastal keelati viimasel elada Lõuna-Eestis ja Tallinnas, sest ta pidas ülestõusmispüha jumalateenistusi vana kalendri järgi. Alates 1939. aastast oli kirikuõpetaja Jermolai Fabritšnikov.

1930. aastate teisel poolel uuendati Kükita palvemaja. 1938. ja 1939. aastatel toimusid selles XII ja XIII Eestimaa vanausuliste kongressid. Enne sõda organiseeriti Kükital kuulsa kirikulaulu kursused, mida juhatas I. Kulev.

Teise maailmasõja ajal põles Kükita palvemaja maha. 1949. aastal ehitati kohalike elanike toel uus, senini olemas olev palvela. Praegu täidab kirikuõpetaja kohustusi Matvei Fjodorovitš Buhvostov.